

Nieuwe uitgaven

Micheline Libon, *Elie Baussart. „Raciner” les Wallons*. Met een voorwoord van Jules Gérard-Libois, Reeks *Ecrits politiques wallons*. Institut Jules Destrée, (Charleroi), 1993, 278 blz.

Elie Baussart werd in Couillet geboren op 16 december 1887; hij overleed in Loverval op 30 december 1965. Zijn voorouders blijken op verschillende generatieniveaus afkomstig te zijn geweest uit Henegouwen. In dit opzicht zou het interessant zijn een stamboom van de voorouders op te stellen om na te gaan of de familiale verworteling in een streek onrechtstreeks van invloed is geweest op de wil van Baussart om de Walen bewust te maken van hun wortels („raciner les Wallons”).

De vader van Elie was smid; zijn moeder, die afkomstig was van Charleroi, had middelbare school gevolgd. Van jongsaf kende Baussart dus de waarde van dagelijkse handenarbeid, maar vertoefde hij tegelijk in een gezinsomgeving die ruimte liet voor bezinning: dat zijn moeder in haar jeugd studies had volbracht die voor zeer weinig meisjes waren weggelegd, wijst erop dat zij een heel persoonlijk karakter had.

Het is niet verwonderlijk dat de jonge Elie naar de lagere school ging hoewel er in die tijd geen leerplicht bestond, en dat hij bovendien in september 1899 werd ingeschreven in de zesde Latijnse van het *Collège du Sacré-Coeur* van de paters Jezuïeten in Charleroi. Het jaar daarop stapte hij over naar de moderne afdeling, waar hij les kreeg van Jules Sottiaux. Deze Waalse schrijver deed hem delen in zijn passie voor de letteren en zijn liefde voor de „Terre Noire”, die hij in verschillende werken bezong (*les Poèmes de la bouillière*, 1896; *Les Confins Boisés*, 1898).

Na de lagere cyclus van de humaniora ging Baussart als bediende in een bedrijf werken. Het werk verschaftte hem echter niet de voldoening die hij wél vond in het schrijven en in de colleges die hij kon volgen aan de Leuvense Faculteit van de Wijsbegeerte en Letteren. In januari 1909 keerde hij terug naar zijn vroeger college, ditmaal echter als leraar. Tot 1954 zou hij er Frans, geschiedenis en bij gelegenheid (vreemde) talen onderwijzen.

Bij Baussart ontwikkelde zich zeer vroeg een gevoeligheid voor sociale onrechtvaardigheid. Hij had banden met een groep „*Démocrates chrétiens indépendants*”, die in 1906 in Luik werd gevormd in het zog van de Vlaamse Christene Volkspartij. Baussart hield zijn sympathie voor priester Daens en diens democratisch ideaal niet geheim; van meet af aan — en het zou een constante blijven — verklaarde hij dat „le Parti Catholique ne représente pas toute l'idée catholique” (zie hierover J. Neuville, *Adieu à la démocratie chré-*

tienne?, Brussel, 1973, blz. 35): aan de ene kant staan de conservatieven, aan de andere kant de democraten. In 1936 zou hij trouwens schrijven: „l'équation catholique = électeur catholique, appartient au passé” (blz. 98).

In juli 1914 richtte Baussart het „*Syndicat des employés et voyageurs du Bassin de Charleroi*” op. In 1933 steunde hij de christen-democratische volksvertegenwoordiger Jean Bodart in diens conflict met de „Ligue nationale des travailleurs chrétiens” en met de Katholieke Partij, over het kartel dat hij had gevormd met de socialisten.

Enige tijd later nam hij het op tegen het fascisme. Na 1945 was hij teleurgesteld door de christen-democratie: hij verweet haar teveel toe te geven aan de conservatieve strekking van de PSC. Hij zocht nu zijn toevlucht in de strijd voor de „culture ouvrière”, die hij sinds het begin van de twintigste eeuw had gevoerd. Maar, om te spreken met J. Gérard-Libois (Comment être catholique, démocrate et Wallon, in: *La revue nouvelle*, dl. 59, 1974), „Parallèlement, simultanément, d'un même souffle, Baussart mène un combat wallon intelligent”.

Micheline Libon, die over Elie Baussart een proefschrift schreef, is op dit terrein goed thuis: de Waalse bewustwording (1910-1920), het engagement voor de georganiseerde Waalse Beweging (1921-1940) en tenslotte, kort na de bevrijding van het land, de bevestiging van zijn keuze voor het federalisme.

Hoewel ze 1911 als chronologische limiet neemt, toont Libon inderdaad aan dat Baussart al vanaf 1910 begon mee te werken aan een reeks tijdschriften die mettertijd uitdrukking gaven aan de Waalse verzuchtingen. Volgens Libon publiceerde hij pas in 1914 zijn eerste artikel van betekenis over *La question wallonne et les catholiques*. Andere belangrijke bijdragen zagen het licht na de Eerste Wereldoorlog; Baussart verzoende hierin wat hij de „conscience commune” noemde met het eigen karakter van twee volkeren, met een Vlaamse en een Waalse identiteit. Laatstgenoemde vond hij terug in de kunst, in de liefde voor de eigen bodem, in een 'âme commune' en in de verwantschap van de Romaanse dialecten met de Franse taal. Door zich vrij snel aan te sluiten bij de Waalse Beweging wilde Baussart de katholieken overtuigen hetzelfde te doen: hij was immers bang dat de Waalse antiklerikalen de beweging zouden gebruiken om hun politieke bedoelingen te verwezenlijken.

De vier oorlogsjaren werden door Baussart benut om de start voor te bereiden van het tijdschrift *La Terre wallonne*. Van oktober 1919 tot aan de vooravond van de Duitse inval in mei '40 zou dit tijdschrift dienst doen als bemiddelaar tussen en spreekbuis van de katholieken die openstonden voor zijn ideeën. Volgens Baussart „la question wallonne réside dans le fait que, dans la Belgique centralisée, les Wallons en infériorité numérique vis-à-vis des Flamands, sont exposés à des mesures qui, prises par une majorité flamande, nuiraient à leurs intérêts ou compromettraient leurs droits, qu'ils soient catholiques ou socialistes ou libéraux” (*La Terre wallonne*, november 1919, blz. 63-64, geciteerd op blz. 33). Voor Baussart moesten de Waalse katholieken blok vormen met de Wa-

len. Toch was hij gekant tegen de scheuring; maar lang voor de feiten stond hij een dialoog van gemeenschap tot gemeenschap voor.

Bij herhaling erkende Baussart de rechtmatigheid van de Vlaamse eisen inzake taalaangelegenheden zoals die tijdens het interbellum werden geformuleerd. Hij sprak zich uit voor een dialoog tussen Walen en Vlamingen en brak met de *Assemblée wallonne*, „(...) murée dans un antiflamingantisme stérile (...)” (blz. 81).

Anderzijds wilde hij „raciner les Wallons”. Met opzet en bij herhaling gebruikte hij dit neologisme, waarvan hij de auteur is. En hoewel hij tussen de twee wereldoorlogen met gemengde gevoelens stond tegenover het federalisme, werd hij er na 1945, in aansluiting op het nationaal Waals congres, een overtuigd verdediger van.

In de eerste 120 pagina's van het boek worden het ideeëngoed en het optreden van Elie Baussart op een degelijke manier voorgesteld. Daarna worden teksten gepubliceerd die hij schreef over de Waalse en de Vlaamse Beweging; enkele ervan werden niet eerder uitgegeven. Ze zijn stuk voor stuk goed gekozen en getuigen van een rijke persoonlijkheid, van een opmerkelijke openheid en van een scherpe blik die ook vandaag nog vruchten afwerpt.

Paul GÉRIN